

Abstracts, symposier torsdag 3. november kl. 10.30 – 12.00

Symposium 1: Morsmålsfagets lærebøker – et historisk perspektiv

Medvirkende:

Norunn Askeland, Høgskolen i Vestfold

Eva Maagerø, Høgskolen i Vestfold

Dagrun Skjelbred, Høgskolen i Vestfold

Bente Aamotsbakken, Høgskolen i Vestfold

Ved Høgskolen i Vestfold arbeides det nå med skrive en samlet framstilling av norsk lærebokhistorie, først og fremst for den obligatoriske skolen. Framstillingen bygger bl.a. på resultatene fra det nylig avsluttede prosjektet *Norsk lærebokhistorie – en kultur- og dannelseshistorie* hvor det er publisert tre artikkelsamlinger med studier av lærebøker i forskjellige fag. I den samlede framstillingen som nå skal skrives, vil morsmålsfagets lærebøker vies stor plass fordi skolens lese- og skriveopplæring i tiden etter at norsk ble etablert som et eget fag, i vesentlig grad har vært knyttet til morsmålsfaget. I dette symposiet vil de fire forfatterne av verket presentere noen sider ved Nordahl Rolfsen: *Lesebok for folkeskolen* som ble utgitt i perioden 1892 – 1895. Verket består av fem bind, det er utgitt i mellom åtte og ni millioner eksemplarer, og det kom til å prege norsk leseboklitteratur helt fram til etter siste krig. Gjennom presentasjonen av en av de sentrale morsmålsfaglige lærebøkene ønsker forfatterne å synliggjøre lærebøker og lærebokhistorien som en viktig inngang til morsmålsfaglige og morsmålsdidaktiske problemstillinger, og diskutere noen problemer knyttet til det å skrive en lærebokhistorie.

De fire deltakerne vil ta opp følgende temaer:

- Norunn Askeland: Om det folkelige ved Nordahl Rolfsens lesebok for folkeskolen
- Eva Maagerø: Framstilling av naturen i 1. bind av Nordahl Rolfsens lesebok
- Dagrun Skjelbred: Den barnlige leser i Nordahl Rolfsens lesebøker
- Bente Aamotsbakken: Spor av en skjønnlitterær kanon i Nordahl Rolfsens lesebøker

I tillegg vil Dagrun Skjelbred gi en kort innledning der prosjektet presenteres.

Symposium 2: Retorik och didaktik

Ur en infallsvinkel föddes retorik som vetenskapligt disciplin ur en önskan att lära sig tala och skriva konstruktivt, eller i alla fall effektivt.

Retorik som ämne har återkommit inom skolområdet i de skandinaviska länderna. I Norge har vi kunskapslöftet som lyfter fram muntlighet som generell kompetens och i läroplanen för gymnasiet talas det explicit om retorik. I Sverige framhävs retorik som en central del gymnasieämnet svenska, och i Danmark finns retorik som möjligt tillval vid alla gymnasieskolor, liksom muntlighet är en explicitgjord kurs i alla gymnasieprogram.

Symposiebidragen kommer behandla hur retorikvetenskapliga insikter kan vara ett möjligt bidrag till modersmålsdidaktiken, såväl teoretiskt som praktiskt, såväl i skolan som i lärarutbildningen.

Symposiedeltagarna kommer att tala över följande ämnen:

- Sofi Qvarnström, litteraturvetenskap Uppsala universitet: Retorik och litteraturvetenskap. Kan retorik, uppfattat som något betydligt vidare än stilistik, vara en brygga mellan litteraturvetenskap och nordiska språk?
- Jonas Bakken, ILN, UiO, kommer til å snakke om retorikken som metaspråk i vurderingen av elevers muntlige presentasjoner. Er dette noe som burde inngå i lærerutdanningen?
- Mads Haugsted, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Århus Universitet, kommer tala över ämnet Retorik som element modersmålsämnet fackdidaktik: mundtlighed i undervisningen og undervisning i mundtlighed.
- **Anders Sigrell**, retorik, Lunds universitet, kommer tala över ämnet retorik som metaspråk för att reflektera över kommunikationssituationens villkor och utfall i klassrummets didaktiska möten. Handlar retorik om en speciell kompetens för modersmålsläraren eller är det en generell kompetens för alla lärare?

Förslag till chair: Cecilia Olsson Jers, Malmö högskola

Symposium 3: Nordfag: Didaktiske diskurser og dilemmaer i nordiske morsmålsfag.

Presentasjon av en fellesnordisk kvalitativ studie om undervisningen i morsmålsfagene i Danmark, Sverige og Norge (og med et blikk på Island)

Det prosjektet som her skal presenteres, "Den nordiske skole i en multietnisk og multimodal verden" representerer noe unikt i nordisk forskningssamarbeid. Ni aktive skoleforskere og fagdidaktikere har på eget initiativ satt i gang et felles forskningsprosjekt som nå avsluttes (2007-2011).

Det empiriske materialet består av fagplaner fra de respektive land og til sammen 26 lærerintervju (ni fra hvert land, 23 fra videregående skoler, tre fra ungdomstrinnet.). Lærerne er intervjuet etter fellesmal (semistrukturerte intervju), og alle forskerne har kontinuerlig hatt tilgang til hele datamaterialet og har primært analysert andres intervju. Problemstillingen var følgende:

"Findes der en skandinavisk uddannelseskultur, og hvis der gør, hvad er så dens specifikke træk? Spørgsmålet søges besvaret gennem en komparativ undersøgelse af undervisningen i det mest kulturelt specifikke fag i alle nationale skoler: modersmålsfaget eller standardsprogsfaget, dvs. en komparativ undersøgelse af undervisningen i dansk, norsk og svenskfaget"(www.nordfag.net).

Våre data viser lærernes travle hverdag i en krevende, men også en spennende tid for dansk-, svensk- og norsklærere. Vi møter lærere som stort sett er fornøyd med sine lærerliv, men som har utviklet mange ulike måter å være lærer på - på ulike skoler og i møte med ulike elevgrupper. Slik viser boka mangfoldet på mikroplan, men svært også fascinerende likheter på tvers av land.

I dette symposiet vil vi presentere ulike aspekter av hva vi fant i klasserommene. Vi tar opp den multimodale tekstvirkeligheten som lærerne må forholde seg til, vi presenterer skriving i de nordiske morsmålsfagene, vi ser på litteraturundervisningen, og vi diskuterer likheter og forskjeller mellom Danmark, Sverige og Norge.

Program for symposiet

- Ellen Krogh: "Skrivning i modersmålsundervisningen i skriftkyndighedens æra".
- Maria Ulfgard: "Likt och olik i nordisk modersmålsundervisning: Konklusion och vision."
- Nikolaj Frydensbjerg Elf: Hvad betyder medierne? Lærerne om nye kommunikationsteknologier: Fra "erobringer af tekstvirkeligheden" til "ingen pædagogik om dette."
- Sylvi Penne: "Hva trenger vi egentlig litteraturen til? Læreplanbegrunnelser og lærerbegrunnelser for litteraturen i nordiskfagene."

Deltakende forskere i nordfag.net

Sverige

Gun Hägerfelth , Fil.Dr., lektor i svenska med didaktisk inriktning, Malmö högskola, Lärarutbildningen, KSMe-post. gun.hagerfelth@mah.se

Maria Ulfgard, Fil.Dr, universitetslektor, Institutionen för kultur och kommunikation ,
Linköpings universitet - maria.ulfgard@liu.se

Norge

Sylvi Penne , dr. polit., professor, Høgskolen i Oslo , Avdeling for lærerutdanning og
internasjonale studier - Sylvi.Penne@lu.hio.no

Dag Skarstein, cand.phil., universitetslektor, Universitetet i Bergen, Institutt for lingvistiske,
litterære og estetiske studier.

Laila Aase, førsteamanuensis , Universitetet i Bergen, Institutt for lingvistiske, litterære og
estetsike studier. Laila.Aase@lle.uib.no

Danmark

Nikolaj Frydensbjerg Elf, Ph.d., post.doc., Institut for Filosofi, Pædagogik og
Religionsstudier , Syddansk Universitet - nfe@ifpr.sdu.dk

Peter Kaspersen , Ph.d., lektor , Institut for Filosofi, Pædagogik og
Religionsstudier , Syddansk Universitet -peter.kaspersen@ifpr.sdu.dk

Ellen Krogh , Ph.d., professor, Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier
ellen.krogh@ifpr.sdu.dk

Symposium 4: Fagskriving i skolen – ulike normer og praksiser

Ansvarlig: Frøydis Hertzberg, Institutt for lærerutdanning og skoleforskning, UiO

Medvirkende:

Ellen Beate Hellne-Halvorsen, Avd. for yrkesfaglærerutdanning, Høgskolen i Akershus
Anne Kristine Øgreid, Avdeling for lærerutdanning og internasjonalsisering, Høgskolen i Oslo,
Kristin Helstad, Institutt for lærerutdanning og skoleforskning, UiO
Karl Henrik Flyum, Institutt for lærerutdanning og skoleforskning, UiO

Nordisk skriveforskning opplever i dag en voksende interesse for fagskriving. Blant de senere års prosjekter er *Skriving som grunnleggende ferdighet og utfordring*, Høgskolen i Sør-Trøndelag, *Læringsressurser og skriving* (Høgskolen i Vestfold), *Videnskabsretorik og skrivepedagogikk*, (Syddansk Universitet), *Faglighed og skriftlighed* (Syddansk universitet), *En arbeidsdag i skriftsamhället* (Karlsson 2006) og *Skriftpraktiker i gymnasieskolan – Bygg- och omvårdnadselever skriver* Westman 2009). Et felles trekk ved denne forskningen er at den bidrar til å problematisere og nyansere forståelsen av skrivepraksiser i ulike miljøer.

Symposiet vårt tar utgangspunkt i dette perspektivet. Fire forskere som hører inn under paraplyen *FAGER-prosjektet* (Fagskriving i grunnopplæringen) vil trekke fram funn fra sine respektive feltstudier i ulike skolemiljøer. Felles for innleggene er at de på en eller annen måte fokuserer på likheter eller forskjeller i skrivepraksiser på tvers av fag og utdanningsprogrammer.

- *Ellen Beate Hellne-Halvorsen* har undersøkt hvordan faglærere fra tre svært forskjellige yrkesfaglige utdanningsprogrammer bruker skriving, og hvordan de omtaler sin egen praksis. Hva kjennetegner skrivehendelser og skrivepraksiser i de ulike fag og utdanningsprogrammer? Lærernes arbeid med skriving sees også i et diskursivt perspektiv, der sentrale spørsmål er hvilke diskurser om skriving som avdekkes i yrkesfagopplæringen, og hvordan ulike diskurser eventuelt kan fremme eller hemme lærenes arbeid med skriving og skriftlige ferdigheter.
- *Anne Kristine Øgreid* har sammenlignet skriving innenfor fagene RLE, samfunnsfag og naturfag på “Granli” ungdomsskole med utgangspunkt i skriveoppgaver, elevenes tekster og lærernes vurdering av disse. Presentasjonen tar utgangspunkt i de utfordringer lærerne møter når de skal samarbeide om skriving i ulike fag og hvordan de ulike normene for skriving nedfeller seg i elevenes tekster.
- *Kristin Helstad* har fulgt diskusjoner om elevtekster blant en gruppe faglærere på “Fagerbakken” videregående skole der målet er å styrke lærernes egen kunnskap om fagorientert skriving. Gjennom disse samtalene får lærerne større innsikt i hverandres fagkulturer, og om likheter og forskjeller mellom fagene. Presentasjonen tar utgangspunkt i samtaler mellom fagseksjonslederene ved skolen, der noe av temaet er hvordan kunnskap om fagenes skrivepraksiser og praksiser i neste omgang får konsekvenser for lærernes arbeid med skriving i og på tvers av fagene.
- Også *Karl Henrik Flyum* er med i skriveprosjektet på “Fagerbakken”, der han på bakgrunn av sin erfaring med fagskrivingskurs ved Universitetet i Oslo har bidratt med metoder som viser seg å fungere *på tvers av fag*. I sin presentasjon legger han fram for diskusjon hvordan enkle for-øvelser og ”oppskrifter” ser ut til å kunne styrke det felles grunnlaget for å samtale om skriving og skriveundervisning på en videregående skole.